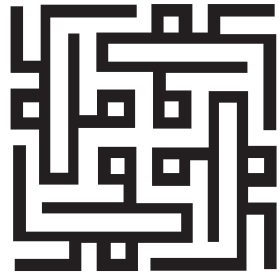

İSLÂMÎ İLİMLER DERGİSİ

ÇORUM ÇAĞRI EĞİTİM VAKFI

YIL 14, CİLT 14, SAYI 2, GÜZ 2019

Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda iki defa yayımlanan dergimiz, uluslararası hakemli bir dergi olup, uluslararası Research Databases veri indeksi, SOBIAD veri tabanı, TÜBİTAK Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından taranmaktadır.

Çorum Çağn Eğitim Vakfı Adına Sahibi | Owner on Behalf of Çorum Çağn Eğitim Foundation

Hamit GÖKGÖZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | Manager of Publication

Murat ERDEM

Baş Editör | Editor in Chief

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Üniversitesi)

Sayı Editörü / Issue Editor

Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ (İstanbul Üniversitesi)

Alan Editörleri / Field Editors

Doç. Dr. Temâm Avde Abdullâh el-ASSÂF (Jordan University)

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Nuri GÜLER (Harran Üniversitesi)

Dr. Hilal Mengüç LİVAOĞLU (İstanbul Üniversitesi)

Araş. Gör. Ümit ESKİN (İstanbul Üniversitesi)

Arapça Kontrol / Arabic Text Editor

Doç. Dr. Ziyad Abdelrohman A.Aziz A.A. ALRAWASHDEH (İstanbul Üniversitesi)

İngilizce Kontrol / English Text Editor

Doç. Dr. Birsan Banu OKUTAN (İstanbul Üniversitesi)

Editörler Kurulu / Editors

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Mesut OKUMUŞ (Ankara Üniversitesi),

Prof. Dr. Mustafa Doğan KARACOŞKUN (Kilis 7 Aralık Üniversitesi), Prof. Dr. Gürbüz DENİZ (Ankara Üniversitesi),

Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Nemâ Muhammed Ishak el-BENNÂ (Jordan University),

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Nuri GÜLER (Harran Üniversitesi), Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin SARIKAYA (İstanbul Üniversitesi),

Dr. Hilal Mengüç LİVAOĞLU (İstanbul Üniversitesi), Dr. İdris SÖYLEMEZ (Araştırmacı), Araş. Gör. Ümit ESKİN (İstanbul Üniversitesi),

Araş. Gör. Dr. Muhammed Selman ÇALIŞKAN (İstanbul Üniversitesi)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Cemalettin ERDEMCI (Siirt Üniversitesi),

Prof. Dr. İbrahim ÇAPAK (Bingöl Üniversitesi), Prof. Dr. Abdurrahman ÖZDEMİR (İstanbul Üniversitesi),

Prof. Dr. Hüseyin HANSU (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Hakan OLGUN (İstanbul Üniversitesi),

Prof. Dr. Şeyhmus DEMİR (Gaziantep Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet ÜMİT (Marmara Üniversitesi),

Doç. Dr. Şevket KOTAN (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet ALICI (Mardin Artuklu Üniversitesi),

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Nuri GÜLER (Harran Üniversitesi), Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin SARIKAYA (İstanbul Üniversitesi),

Danışma Kurulu | Advisory Board

Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ (Kazakistan Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Enstitüsü), Prof. Dr. İrfan AYCAN (Ankara Ü. İlahiyat Fak.),

Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Ali YILMAZ (Ankara Üniversitesi) Prof. Dr. Yaşar DÜZENLİ (İstanbul Üniversitesi),

Prof. Dr. M. Hayri KIRBAŞOĞLU (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet ERDOĞAN (Marmara Üniversitesi),

Prof. Dr. Mehmet Ali KAPAR (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Muhammed AYDIN (Sakarya Üniversitesi),

Prof. Dr. Rıza SAVAŞ (Dokuz Eylül Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ (Ankara Üniversitesi),

Prof. Dr. Şamil DAĞCI (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA, (Mardin Artuklu Üniversitesi),

Prof. Dr. Hasan KURT (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Burhanettin TATAR (Ondokuz Mayıs Üniversitesi),

Prof. Dr. Hanefi PALABIYIK (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ (Ankara Üniversitesi),

Prof. Dr. Musa YILDIZ (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Yavuz ÜNAL (Ondokuz Mayıs Üniversitesi),

Prof. Dr. Alim YILDIZ, (Sivas Üniversitesi), Doç. Dr. İbrâhîm Muhammed İbrâhîm el-CEVÂRNE (Jordan Yermuk University),

Doç. Dr. Temâm Avde Abdullâh el-ASSÂF (Jordan University)

Yönetim Yeri | Head Office

1- İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,

Baba Hasan Aleml Mahallesi Horhor Cad. Kavalalı sokak No: 1 A Blok 34091 Fatih/İSTANBUL

Tel: 212.5326015/27717 Fax: 0212.5326207

e-mail: mehmet_mahfuz@yahoo.com

Baskı | Printing

Dizgi ve İç Düzen: Ankara Dizgi Evi

Baskı: TDV Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Baskı Yeri ve Tarihi | Publication Place and Date

2019 ANKARA

İslami İlimler Dergisi yılda iki defa yayın yapan hakemli bir dergidir. Dergide yer alan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dergide yayımlanan yazılar izin alınmadan kısmen ya da tamamen başka bir yerde yayımlanamaz. | Journal of Islamic Sciences is a bi-annual peer-reviewed journal. The all responsibility which is originated from articles and other texts, belongs to author of them. It is not permissible to publish all texts that published by journal partially or entirely.

İÇİNDEKİLER

SAYI EDITÖRÜNDEN.....	5
Mehmet Şamil BAŞ BİR İLAHİYAT BİLİM DALI OLARAK TÜRK-İSLÂM EDEBİYATI	9
Ali ÖZTÜRK İSLÂMÎ TÜRK EDEBİYATINDA ESMÂ-İ HÜSNÂ	27
Kenan MERMER İLM-İ BELÂGAT DAİRESİNDE KASÎDE-İ BÜRDE	43
Raşit ÇAVUŞOĞLU ALİYYÜ'L-KÂRİ'NİN SALAVÂT-I ŞERÎFESİNİ 20. ASIRDAN OKUMAK: AMASYA MÜFTÜSÜ MEHMED SABRİ YETKİN'İN SALAVÂT-I ŞERÎFE ŞERHİ	71
Reyhan ÇORAK HAMZA-NÂMELERDE CİHAD VE CİHAD AHLÂKI.....	99
İlyas KAYAOKAY BİR EDEBÎ TÜR OLARAK ATVÂR-I SEB'A VE MANZUM İKİ ÖRNEĞİ.....	115
Necdet ŞENGÜN AYDIN KARACASU'DA BİR UŞŞÂKÎ ŞEYHİ: ŞÂİR YEMEZ-ZÂDE SÜLEYMAN RÜŞDÎ VE BİLİNMEYEN ESERLERİ	141
Mustafa ÖZAĞAÇ HİKÂYENİN İZİNİ SÜRMEK: NASREDDİN HOCA VE MEVLÂNÂ'DAN HAMMURABİ YASALARINA METİNLERARASI BİR YOLCULUK.....	155
Kübra YILMAZ XV. ASIR ŞÂİRİ UŞŞÂKÎ'YE ÂİT YENBÛ-I HİKMET ADLI MESNEVİNİN NECMEDDÎN-İ DÂYE'NİN MİRÂDU'L-İBÂD'I İLE MÜNÂSEBETİ	175
Ahmet KARATAŞ ARŞİV VESİKALARINA GÖRE MA'MÛRETÜ'L-AZİZ (ELAZİĞ) VİLÂYETİNDE 1890'LARDA BAŞLAYIP 1916'YA KADAR DEVAM EDEN MÜFTÜLÜK KRİZİ	195
Halil İbrahim HANÇABAY TARİHÎ RİVAYETLERE GÖRE Hz. HASAN'IN HALİFELİĞİ.....	227
PROF. DR. BİLAL KEMİKLİ İLE SÖYLEŞİ.....	257

SAYI EDITÖRÜNDEN

*Allah adın zikr edelim evvelâ
Vâcib oldur cümle işte her kula*

İslâmî İlimler Dergisinin muhterem okuyucuları,

İlahiyat alanıyla ilgili kıymetli çalışmaları barındıran ve alanının en prestijli dergilerinden biri olarak kabul edilen *İslâmî İlimler Dergisi*'nin bir sayısı ile yeniden karşınızdayız. Türklerin İslâm'la müşerref olduktan sonra ortaya koydukları edebî ürünlerin miktarı tahmin edilemeyecek derecededir. İslâm'ın inanç dünyasını herkesin idrak ve istifade edebileceği tarzda, anne sütü gibi bir Türkçeyle ifade eden müellifler, mukaddesatımıza dair her konuyu şiirle anlatmayı başarmışlardır. Bu sebeple Türkçe de İslâm'ın şiir dili haline gelmiş, Yusuf Has Hâcib'den Âşık Paşa'ya, Fuzûlî'den Şeyh Galip'e birçok müellif, gönül imbiğinden süzdükleri lisanla tatlanan Türk İslâm edebiyatı şerbetini, sihirli kâselerde ikram etmişlerdir. Böylece bu "mey"den nûş eden efradın hayal dünyaları renklenmiş, dilleri tatlanmış, gönülleri nurlanmıştır. Türk İslâm edebiyatı başta olmak üzere İslami sahada çalışmalar üreten araştırmacıları da bin yıl öncesinden zamanımıza kadar uzanan bu müktesebatı inceleme, anlama ve günümüz insanıyla buluşturma çabası içinde, akademik ciddiyetin ve gayretin yanında ulvî bir kültür hizmetinin de görevlileri konumundadırlar.

Bu sayımızda on bir makale ve bir söyleşi yer aldı. Makaleleri de kendi içlerinde bir konu birlikteliği gözeterek sıralamaya gayret ettik. Bu usûl çerçevesinde, alanı tanıtan ve problemlerini dile getirip çözüm yolları teklif eden Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şamil Baş'ın *Bir İlahiyat Bilim Dalı Olarak Türk-İslâm Edebiyatı* adlı makalesi ilk sırada yer aldı. Makalede öncelikle Türk İslâm edebiyatı biliminin tanımı yapılmaya ve yetmiş yıllık tarihsel süreç özetlenmeye çalışılmıştır. Ardından diğer bilim dallarıyla olan bağına temas edilmiş, alanın müfredat açısından genel muhtevası belirtilip araştırmacılar için öne çıkan problemler sıralanmıştır. Derginin ikinci makalesi de *İslâmî Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ* adını taşımaktadır. Doç. Dr. Ali Öztürk makalesinde, dinî edebiyatımızda ayrı bir tür olarak ele alınan *esmâ-i hüsnâyı*, edebiyatımızdaki yerini detaylı bir şekilde sınıflandırmış ve izah etmiştir. Üçüncü sırada Doç. Dr. Kenan Mermer'in *İlm-i Belâgat Dairesinde Kasîde-i Bürde -Zübdetü's-Şurûhî't-Türkiyye Örneği-* adlı makalesi bulunmaktadır. Makalede, Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'sine Mustafa b. Ahmed el-Bosnevî tarafından yapılmış şerh

merkeze alınarak ilm-i bedî'e dair lafzî ve manevî sanatlar incelenmiş, şârihin metodu ortaya konulmuştur. Dördüncü sırada, Dr. Öğr. Üyesi Raşit Çavuşoğlu'nun *Aliyyü'l-Kârî'nin Salavât-ı Şerîfesini 20. Asırdan Okumak: Amasya Müftüsü Mehmed Sabri Yetkin'in Salavât-ı Şerîfe Şerhi* adlı makalesi yer almaktadır. Makalede, Amasya Müftüsü Mehmed Sabri Yetkin'in ilmî ve edebî şahsiyeti üzerinde durulmuş, ardından Aliyyü'l-Kârî'nin müsecca' salavât-ı şerîfesi ve Mehmed Sabri Yetkin'in Aliyyü'l-Kârî'nin salavât-ı şerîfesine yazdığı şerhinin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Özel sayımızın beşinci makalesi Dr. Öğr. Üyesi Reyhan Çorak'ın *Hamza-nâmelerde Cihad ve Cihad Ahlâkı* adını taşımaktadır. Makalede, savaş âdâbını İslâm'ın kahraman mücâhidleri ile özdeşleştirerek anlatan ve cihad ahlâkını yerleştirmeye çalışan Hamza-nâmeler, Süleymaniye Kütüphanesi Pertevniyal Kitapları, Nu. TY 0812/4'te kayıtlı bulunan 17, 18 ve 19. ciltlerden hareketle ele alınmıştır. *Bir Edebî Tür Olarak Atvâr-ı Seb'a ve Manzum İki Örneği* adlı altıncı makalede İlyas Kayaokay, etvâr-ı seb'a hakkında bilgi verdikten sonra, Oğlanlar Şeyhi İbrahim'in ve Senâyî Hasan Şabânî'nin manzumelerini tanıtmıştır. Yedinci sırada yer alan *Aydın Karacasu'da Bir Uşşâkî Şeyhi: Şâir Yemez-zâde Süleyman Rüşdî ve Bilinmeyen Eserleri* adlı makalesinde Doç. Dr. Necdet Şengün, Yemez-zâde Süleyman Rüşdî'nin daha önceki çalışmalarda tanıtılmayan, hiç bahsedilmeyen eserlerini ortaya koymuştur. *Hikâyenin İzini Sürmek: Nasreddin Hoca ve Mevlânâ'dan Hammurabi Yasalarına Metinlerarası Bir Yolculuk* adlı sekizinci makalede Dr. Mustafa Özağaç okuyucuyu, bir Nasreddin Hoca fıkrasından hareketle Mesnevî'ye oradan Hz. Musa kıssasına ve Hamurabi yasalarına kadar uzanan heyecanlı bir yolculuğa çıkartmakta, klasik şerh metodu dışında kalan yapısalcı yaklaşımla metinler arası bağlar kurmaktadır. Dr. Kübra Yılmaz, *XV. Asır Şâiri Uşşâkî'ye Âit Yenbû-ı Hikmet Adlı Mesnevinin Necmeddîn-i Dâye'nin Mirsâdu'l-İbâd'ı ile Münâsebeti* adlı çalışmada, zikredilen iki eserin benzer ve farklı yönleri üzerinde durmuş, Uşşâkî'nin, *Yenbû-ı Hikmet*'i kaleme alırken *Mirsâdu'l-İbâd*'tan ne derece yararlandığını ve ne gibi genişletmeler-daraltmalar yaptığını incelemiştir. Son olarak, *Arşiv Vesîkalarına Göre Ma'mûretü'l-Azîz (Elazığ) Vilâyetinde 1890'larda Başlayıp 1916'ya Kadar Devam Eden Müftülük Krizi* adlı onuncu makalede Doç. Dr. Ahmet Karataş, Ma'mûretü'l-azîz'de 1890'lı yıllardan 1916'ya kadar süren ve resmî makamlar arasında onlarca yazışmaya konu olmasına rağmen kesin bir çözüme kavuşturulamadığı için buhrâna dönüşen bir müftülük meselesini Başkanlık Osmanlı Arşivi'ndeki (BA) belgelere dayanarak tespit etmiş, sonra da başlangıcından nihâyete erene kadarki süreci anlatmıştır. Böylece Elazığ'ın müftülük târihine ve o devrenin müftülerinin tercüme-i hâllerine katkı sağlama amacı

güdülmüştür. Halil İbrahim Hançabay ise Hz. Hasan'ın tarihî rivayetler çerçevesinde halifeliği meselesini kaleme almış ve önemli bir tartışma konusunu enine boyuna tartışma, değerlendirme gayreti göstermiştir. Dergide son olarak Araş. Gör. Zeynep Cevahir Aydın ve Araş. Gör. Ahmet Aydın tarafından, Türk İslâm edebiyatı alanının değerli hocalarından olan Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bilal Kemikli'yle yapılan söyleşi yer almaktadır. Hocamızla yapılan söyleşide Türk İslâm edebiyatı alanının meseleleri, çeşitli tecrübeler de aktarılarak ele alınmıştır.

Bu sayı vesilesiyle, İslami İlimler ve Türk İslâm edebiyatı alanına ömrünü vakfetmiş pek muhterem hocalarımıza şükranlarımızı arz etmeyi bir borç telakki ederiz.

Dr. Öğretim Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ
İstanbul-2019